

POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE

Asia Lausunto valitukseen koskien kunnanhallituksen puheenjohtajiston erottamista.
Diaarinumero 1145/03.04.04.04.10/2026.

Lausunnon antaja
Pelkosenniemen kunnanhallitus (jäljempänä "kunnanhallitus")

Valittaja Laura Lakso (jäljempänä "valittaja" tai "Lakso")

Valittajan asiamies
Varatuomari Matti Torvinen
Lakiasiaintoimisto Lex Lappia / Kairankulkija Oy
Puhelin: 0400 822 872
Sähköposti: matti.torvinen@lexlappia.fi

Lausunnon antamisen määräaika
Määräaika lausunnon antamiseen oli alun perin 17.8.2026. Määräaikaa on pidennetty lausunnon antajan pyynnöstä 21.8.2026 saakka. Lausunto on annettu määräajassa.

Toimivalta lausunnon antamiseen
Pelkosenniemen kunnan hallintosäännön 22 §:n kohdan 7 mukaan kunnanhallitus päättää lausunnon antamisesta kunnanvaltuuston päätöksestä tehtyyn valitukseen kunnanhallituksen voidessa yhtyä valtuuston päätökseen.

Selvitys päätöksen tiedoksiannosta
Kunnanvaltuuston kokouksen pöytäkirja on tarkastettu ja kuulutettu nähtäville 18.6.2026. Nähtävilläpito on merkitty alkavaksi 19.6.2026. Valituksen alainen pykälä 45 on tarkastettu ja allekirjoitettu kokouksen yhteydessä 15.6.2026. Valittajan asiamiehen suullisesta pyynnöstä pöytäkirjanote liitteineen on toimitettu asiamiehelle 16.6.2026, kunnan asianhallintajärjestelmästä.

LAUSUNTO

Kunnanhallitus vaatii, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus hylkää Laura Lakson valituksen 18.6.2026 ja 29.6.2026 annetun valituksen täydennyksen perusteettomana ja pitää voimassa valituksen kohteena olevat päätökset.

Lausunnonantajan oikeudenkäyntikuluvaatimus
Kunnanhallitus vaatii, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus velvoittaa valittajan korvaamaan sen oikeudenkäynti- ja asianosaiskulut asiassa korkolain 4.1 §:n mukaisine korkoineen siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut päivästä, jona päätös on ollut asianosaisten saatavilla. Kulujen määrä yksilöidään myöhemmin.

Selostus asiasta

Valituksen kohteena on Pelkosenniemen kunnanvaltuuston päätös 15.6.2026 § 45, jolla kunnanvaltuusto on päättänyt todeta kunnanhallituksen puheenjohtajan menettäneen valtuuston luottamuksen tilapäisen valiokunnan selvitykseen perustuvan kokonaisarvion perusteella, erottanut kunnanhallituksen puheenjohtajiston kunnanhallituksen jäsenyydestä ja täydentänyt kunnanhallitusta kahdella jäsenellä sekä valinnut kunnanhallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Kunnanvaltuusto on tarkastanut päätökseen liittyvät pykälät kokouksessa.

Kunnanvaltuusto oli aiemmin päätöksellään 8.4.2026 § 18 päättänyt asettaa tilapäisen valiokunnan valmistelemaan hallituksen puheenjohtajiston erottamista koskevaa asiaa.

Valituksessa vaaditaan kohteena olevan päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämistä tiivistäen kuvattuna seuraavasti:

Valitus 18.6.2026 (täytäntöönpanon keskeyttämisen osalta)

Valittaja vaatii hallintoasioissa annetun lain 122 §:n mukaista täytäntöönpanon välitöntä keskeyttämistä perustuen kahteen valittajan mielestä kiistattomaan ja tietoiseen menettelyvirheeseen ja esittää vaatimukselleen seuraavat perustelut:

1. Valittaja esittää, että vt. kunnanjohtaja (ja ylin virkamiesjohto) olisi tietoisesti ohjeistanut valtuuston puheenjohtajaa väärin ohjeistaessaan tätä siten, että suhteelliseen vaalin toimittamista vaativa neljän valtuutetun määrä ei olisi riittävä suhteellisen vaalin toimittamiseksi.
2. Valittaja esittää, että tilapäinen valiokunta olisi laiminlyönyt hallintolain 34 §:n mukaista asianosaisen kuulemisvelvoitetta viittamaalla tilapäisen valiokunnan puheenjohtajan valtuuston kokouksessa lausumaan.
3. Valittaja esittää, että valtuuston varapuheenjohtaja ja tilapäisen valiokunnan jäsen olisi ollut esteellinen yleislausekejäävyyden perusteella.
4. Valittaja esittää, että edellä tämän mainitsemat kunnanjohtajan ja valiokunnan puheenjohtajan vakavat ja tietoiset menettelyvirheet sekä vaalin pohjalta muodostetun kunnanhallituksen toiminta vaarantaa kunnan kaiken päätöksenteon laillisuuden ja oikeusvarmuuden.

Valituksen täydennys 29.6.2026 (täytäntöönpanon keskeyttämisen osalta)

Valittaja esittää, että asia koskee Pelkosenniemen kunnan ylimmän toimeenpanoelimen eli kunnanhallituksen laillista kokoonpanoa ja toimivaltaa. Täytäntöönpanon keskeyttämättä jättäminen merkitsee sitä, että lainvastaisesti muodostetuksi väitetty toimielin käyttää julkista valtaa, tekee kuntaa sitovia päätöksiä ja edustaa kuntaa koko oikeudenkäynnin ajan. Mikäli valtuuston päätös myöhemmin kumotaan, merkittävä osa aiheutuneista oikeusvaikutuksista on käytännössä mahdotonta enää tehokkaasti korjata. Tämän vuoksi väliaikaismääräys on välttämätön valittajan oikeussuojan sekä julkisen edun turvaamiseksi.

Valittaja vaatii, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus kieltää Pelkosenniemen kunnanvaltuuston päätöksen 15.6.2026 § 45 täytäntöönpanon tai määrää sen heti

keskeyttäväksi siihen saakka, kunnes hallinto-oikeus on ratkaissut pääasian.
Valittaja esittää vaatimuksilleen seuraavat perustelut:

1. Valittaja esittää, että suhteellisen vaalin laskentakaavaa on tietoisesti vääristely, lakisääteistä vähemmistösuojaa on murennettu, valmistelussa on ollut esteellisyyksiä ja keskeistä vastanäyttöä on tietoisesti sivuutettu. Valittaja esittää, että (tämän tulkinnan mukaan laittomassa järjestyksessä syntyneen) kunnanhallituksen toiminta aiheuttaa eriasteisia ongelmia koko kunnan toimintaan. Lisäksi valittaja viittaa mahdolliseen tehokkaan oikeussuojan puuttumiseen, mikäli päätös kumottaisiin vasta myöhemmin.
2. Valittaja esittää, että uusi (ja valittajan tulkinnan mukaan laitton) kunnanhallitus olisi Laksolta kuntalain 85 §:n mukaisen selityksen vaatiessaan (kunnanhallitus 22.6.2026 § 233) aiheuttamassa akuuttia vahinkoa. Valittaja esittää, että kyseisen pykälän esittelijänä ja valmistelijana toiminut vt. kunnanjohtaja sekä pöytäkirjaotteen allekirjoittaja talous- ja hallintopäällikkö olisivat olleet esteellisiä asiassa. Valittaja esittää myös väitteen, että viranhaltijat käyttäisivät uutta toimielintä valittajan painostamiseen. Lisäksi valittaja esittää, että kunta pyrkisi uuden kokoonpanon voimin luomaan uutta ja keinotekoista näyttöä valittajaa vastaan. Lopuksi valittaja esittää, että kaikki kunnanhallituksen päätökset altistuvat uusille valituskierteille.
3. Valittaja esittää väitteen, että asian kiireellisyyttä korostaa se, että valittajan oikeusturva ei käytännössä toteudu, mikäli asia ratkaistaan vasta kunnanhallituksen 31.5.2027 päättyvän toimikauden jälkeen.

Lopuksi valittaja esittää, että täytäntöönpanon keskeyttämistä puoltaa lisäksi se, että tämä on esittänyt vakavia väitteitä toimivallan ylittämisestä, suhteellisen vaalin vähemmistösuojan kiertämisestä, esteellisyydestä sekä valmistelun olennaisista menettelyvirheistä.

Valituksessa vaaditaan päätöksen kumoamista tiivistäen kuvattuna seuraavilla perusteilla:

Valitus 18.6.2026

1. Valittaja esittää, että vaalimenettelyssä olisi tapahtunut virhe ja vaalin toimittamiseen liittyen olisi annettu virheellistä ohjeistusta.
2. Valittaja esittää, että erottamispäätöksen olisi tullut koskea koko toimielintä ja, että tätä puheenjohtajiston erottamista olisi käytetty tietoisesti poliittisten voimasuhteiden muuttamiseen kesken toimikauden.
3. Valittaja esittää, että päätöksen valmistelussa olisi tapahtunut seuraavat virheet: arviointi olisi kohdistettu yksinomaan Laksoon ja varajäsenten kuulemisessa olisi tapahtunut virhe.
4. Valittaja esittää, että päätös on sisällöllisesti lainvastainen ja viittaa perustelemisselvollisuuden laiminlyöntiin sekä hallintolain 6 §:n oikeusperiaatteiden rikkomiseen.
5. Valittaja esittää, että tilapäisen valiokunnan jäsen, valtuuston varapuheenjohtaja Karnaattu, olisi asiassa esteellinen.
6. Valittaja esittää, että valmisteluasiakirjoja olisi salattu.

Valittaja on esittänyt valitukseen lisäselvitystä 22.6.2026 vaalimenettelyn osalta.

Valituksen täydennys 29.6.2026

1. Valittaja esittää väitteen, että kunnanjohtaja olisi tarkoituksellisesti (viranhaltijapäätöksellään) estänyt valittajaa saamasta käsiinsä sellaista asiakirjanäyttöä, joka todistaisi viranhaltijoiden ja valiokunnan puheenjohtajan esteellisen ja laittoman yhteisvalmistelun. Samalla valittaja esittää vaatimuksen viestiliikenteen selvittämiseksi seuraavien henkilöiden välillä: tilapäisen valiokunnan puheenjohtaja Markku Kankaanranta, talous- ja hallintopäällikkö Tero (sic) Lehtikero, elinvoimajohtaja Sari Niemi ja vt. kunnanjohtaja Mikko Merikanto.
2. Valittaja esittää väitteen, että vaalissa olisi loukattu listavaalin jakamattomuuden periaatetta, vaalikynnystä olisi keinotekoisesti ja laittomasti nostettu, vaalia ei voisi toimittaa osissa, ja että vt. kunnanjohtaja olisi antanut tietoisesti virheellistä ohjeistusta suhteellisen vaalin laskukaavaan liittyen.
3. Valittaja esittää väitteen, että Karnaattu olisi asiassa esteellinen intressijääviyden perusteella.
4. Valittaja esittää väitteen, että tilapäinen valiokunta olisi laiminlyönyt kuulemisvelvoitettaan kunnanhallituksen varajäsenten osalta.
5. Valittaja esittää väitteen, että tilapäinen valiokunta olisi laiminlyönyt selvittamisvelvollisuuttaan
6. Valittaja esittää väitteen, että kunnanhallituksen parlamentaarista kokoonpanoa olisi laittomasti muutettu
7. Valittaja esittää väitteen, että tilapäinen valiokunta olisi laiminlyönyt selvittamisvelvollisuuttaan ja valikoivasti arvioinut näyttöä
8. Valittaja esittää väitteen, että valmisteluun on osallistunut laajalti esteellisiä henkilöitä

Perusteet

Kysymyksenasettelu

Kysymys on ensinnäkin siitä, tuleeko hallinto-oikeuden valituksessa vaaditulla tavalla määrätä valituksenalainen päätös täytäntöönpanokieltoon. Toiseksi kysymys on siitä, onko valituksenalainen päätös ollut valituksessa väitetyllä tavalla kuntalain 34 §:n vastainen. Kolmanneksi kysymys on siitä, rasittaako päätöksentekoa valituksessa väitetyt menettelyvirheet kuulemisessa ja onko päätöksentekoon osallistunut esteellisiä henkilöitä.

Valittajan vaatimus on perusteeton. Kunnanhallitus viittaa kaikkeen valituksen kohteena olevissa päätöksissä lausuttuun ja lausuu selvyiden vuoksi seuraavassa yksityiskohtaisesti valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella seuraavaa noudattaen soveltuvin osin valituksen esitysjärjestystä:

Vastaus valituksessa esitettyihin väitteisiin

Vaatimus päätöksen täytäntöönpanon kieltämisestä

Hallinto-oikeuden ei tule vaaditulla tavalla kieltää valituksen kohteena olevan päätöksen täytäntöönpanoa.

Yleistä täytäntöönpanosta

Valituksen kohteena oleva päätös on oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 122 §:n 3 momentin 1 kohdan tarkoittamalla tavalla voitu laittaa täytäntöön, koska laissa niin säädetään. Hallituksen esityksessä (HE 29/2018) on lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittu esimerkkinä kyseisestä lainkohdasta, että

kunnallisvalituksella ei ole päätöksen täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta, vaan päätös voidaan laittaa täytäntöön ennen kuin se saa lainvoiman.

Valituksen kohteena oleva päätös on siten kuntalain 143 §:n perusteella laitettu täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä on, että valitus ei käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi. Oikeuskirjallisuuden (Harjula – Prättälä, Kuntalaki) on katsottu, että täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä, jos täytäntöönpanon peruuttamisesta ei valituksen menestyessä aiheudu kovin suurta vahinkoa. Lisäksi täytäntöönpanoon on katsottu voitavan ryhtyä, jos erittäin painavat syyt ovat tätä vaatineet. Täytäntöönpanoon ryhtyminen on usein etujen ja haittojen vertailua. Jos täytäntöönpanon edut katsotaan selvästi haittoja suuremmiksi, täytäntöönpanoon saatetaan ryhtyä. Näin on usein tilanne silloin, kun täytäntöönpanon lykkääminen aiheuttaa päätöksen käymisen hyödyttömäksi.

Kunnanvaltuusto on äänin 9–4 päättänyt erottaa kunnanhallituksen puheenjohtajiston kunnanhallituksesta ja valinnut näiden tilalle uudet jäsenet ja uuden puheenjohtajiston. Päätös on perustunut tilapäisen valiokunnan raporttiin, jossa se totesi, että *'esiin tulleet yhteistyöhön, vuorovaikutukseen ja roolien selkeyteen liittyvät haasteet ovat kokonaisuutena arvioiden johtaneet tilanteeseen, jossa luottamuksen edellytykset kunnanhallituksen puheenjohtajan tehtävän hoitamiseen ovat olennaisesti heikentyneet'*, ja päätyi esittämään raportin pohjalta valtuustolle puheenjohtajiston erottamista kunnanhallituksesta kuntalain 34.2 §:n nojalla. Päätöksen täytäntöönpanosta ei valituksen mahdollisesti menestyessä aiheudu vahinkoa, sillä kunnalla on lain ja hallintosäännön edellytykset täyttävä valtuuston valitsema kunnanhallitus. Täytäntöönpanolle on myös erittäin painavat syyt, sillä valtuusto on nimenomaisesti päättänyt erottaa kunnanhallituksen puheenjohtajiston luottamuksen puutteen johdosta. Tällaista päätöstä ei tehdä, ellei luottamuksen puute vakavasti vaaranna kunnan toimintakykyä. Lisäksi täytäntöönpanon lykkääminen tai kieltäminen aiheuttaisi päätöksen käymisen hyödyttömäksi.

Lisäksi on syytä todeta, että kuntien hallinto perustuu perustuslain mukaan kunnan asukkaiden itsehallintoon. Kunnanvaltuustolla on päätösvalta suhteessa kunnan muihin toimielimiin ja sillä on yleinen toimivalta päättää kunnan asioista (lain sallimissa rajoissa).

Valituksen kohteena oleva asia on lisäksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 122 §:n 3 momentin 2 kohdan tarkoittamalla tavalla sellainen, että se on pantava täytäntöön heti. Valtuusto on erottanut kunnanhallituksen puheenjohtajiston luottamuspulan perusteella, täydentänyt kunnanhallituksen jäsenistön ja varajäsenistön sekä valinnut uuden puheenjohtajiston.

Kuntalain 79.1 §:n mukaan luottamushenkilö pysyy toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu, ja sen jälkeenkin siihen saakka, kunnes toimeen on valittu toinen. Kesken toimikautta avoimeksi tulleeeseen luottamustoimeen on valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö. Oikeuskirjallisuudessa (Harjula – Prättälä, Kuntalaki) on todettu kyseisen lainkohdan tarkoittavan erottamistilanteessa seuraavaa: Luottamustoimi voi tulla kesken kauden avoimeksi esimerkiksi erottamisen johdosta. Avoimeksi tulleeeseen luottamustoimeen on valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö. Vain avoimeksi tullut luottamustoimi täytetään ja se täytetään enemmistövaalilla.

Kuntalain 79.2 §:ssä todetaan, että toimeen valitun luottamushenkilön on myös hoidettava tointaan siihen saakka, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu, jos luottamushenkilövaalista tehdään valitus. Tähän liittyen hallituksen esityksessä (HE 268/2014) erityisesti todetaan, että säännös ei *'kuitenkaan koskisi 34 §:ssä tarkoitettua luottamushenkilöiden erottamista kesken toimikauden.*

Erottamispäätöksen jälkeen valitut uudet luottamushenkilöt aloittavat toimensa hoitamisen heti valintapäätöksen jälkeen ja hoitavat tehtäväänsä myös mahdollisen valitusprosessin ajan.' Lainsäätäjä on nimenomaisesti ottanut kantaa tässä asiassa olevaan tilanteeseen, jossa kunnanvaltuuston tekemästä erottamispäätöksestä on valitettu, ja todennut, että erottamispäätöksen jälkeen valitut uudet luottamushenkilöt hoitavat tehtävää valitusprosessin ajan.

Valittajan esittämät perusteet täytäntöönpanon kieltämiselle

Valittaja esittää, että kunnanjohtaja olisi tietoisesti vääristellyt suhteellisen vaalin laskukaavaa ja näin ohjannut valtuuston puheenjohtajaa. Väite on perusteeton, sillä ohjeistus on perustunut kuntalain suhteellista vaalia koskeviin säännöksiin. Vaalimenettelyn oikeellisuuden on myös valtuuston puheenjohtaja vahvistanut kokouksen jälkeen.

Valittaja esittää, että kokoustallenne todistaisi kuulemisvelvollisuuden tietoista laiminlyöntiä. Tämä väite on tulkinnanvarainen ja sen vaikutukset ylipäänsä päätöksen täytäntöönpanon suhteen ovat samoin tulkinnanvaraisia, eikä täytäntöönpanoa tule tämän perusteella kieltää.

Valittaja väittää, että valtuuston varapuheenjohtaja olisi ollut asiassa esteellinen. Väite on perusteeton, kuten jäljempänä esitetään, eikä päätöksen täytäntöönpanon kieltämiselle ole siten perustetta.

Valittaja esittämä väite siitä, että päätöksen täytäntöönpano estää tämän oikeusturvan toteutumisen on perusteeton. Valittajan tekemä valitus on yksi tämän käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista. Lisäksi mikäli valitus menestyy, on valittajalla mahdollisesti mahdollisuus turvautua jälkikäteisiin oikeusturvakeinoihin.

Valituksessa esitetyt perusteet vaatimukselle täytäntöönpanon kieltämisellä ovat monin osin identtiset niille perusteille, joilla vaaditaan päätöksen kumoamista. Kunnanhallitus sinänsä kiistää väitetyt virheet/puutteet päätöksen valmistelussa ja päätöksentekomenettelyssä ja päätöksen materiaalisissa perusteissa, mutta kunnanhallituksen näkemyksen mukaan ne eivät ylipäänsä ole sellaisia perusteita, joilla hallinto-oikeus voisi kieltää päätöksen täytäntöönpanon. Väitettyihin virheisiin otetaan kantaa tarpeellisessa laajuudessa jäljempänä.

Päätöksen täytäntöönpanon kieltämiselle ei ole perusteita myöskään väitetyt täytäntöönpanon aiheuttaman korjaamattoman haitan vuoksi. Kunnassa toimii tällä hetkellä valtuuston kuntalain perusteella valitsema kunnanhallitus ja sitä johtaa valtuuston valitsema puheenjohtajisto. Kysymys on monijäsenisestä toimielimestä. Päätöksen täytäntöönpano ei aiheuta mitään valituksessa väitettyä hallinnollista epävarmuutta tai oikeudellista epävarmuutta. Valtuusto on lain mukaisesti pannut erottamispäätöksen täytäntöön välittömästi ja valinnut uudet hallituksen jäsenet sekä puheenjohtajiston välittömästi.

Vaatus päätöksen kumoamisesta

Väitetty vaalimenettelyvirhe

Valittaja on valituksessa, lisäselvityksessä ja valituksen täydennyksessä esittänyt väitteen, että kunnanvaltuuston päätös vaalin järjestämisestä suljettuna lippuäänestyksenä suhteellisen vaalin sijaan olisi virheellinen. Valittajan tulkinnan mukaan kuntalain 105.2 §:ää tulkittaisiin siten, että valittavien lukumäärä laskettaisiin siten, että valittavien lukumäärään laskettaisiin mukaan sekä varsinaiset jäsenet että varajäsenet. Väitteensä tueksi valittaja esittää korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä viittaamalla ennakkopäätöksiin: KHO:2015:102, KHO:2020:64 ja KHO:2021:149. Näistä ainoastaan KHO:2021:149 sivuaa asiaa, jossa kyse on kuitenkin lautakunnan jäsenmäärän kasvattamisesta kesken vaalikauden, ei suhteellisen vaalin laskentavasta. Tapauksessa 2015:102 on kyse turvetuotantoon liittyvästä ympäristölupa-asiasta ja tapauksessa 2020:64 on kyse oleskelulupa-asiasta.

Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään KHO 21.10.1998 T 2265 vahvistanut kunnanvaltuuston päätöksessään käyttämän ja kunnanjohtajan ohjeistaman tulkinnan siitä, että henkilökohtaisia varajäseniä ei lasketa mukaan suhteellisen vaalin tarvittavaa kannatusta koskevassa laskennassa.

Kunnanvaltuuston puheenjohtaja on tämän myöhemmin valtuuston kokouksen jälkeen varmistanut vielä kuntaliitolta, joka on todennut, että *'kahta tai useampaa luottamushenkilöä valittaessa vaali voidaan toimittaa suhteellisenä. Suhteellisen vaalin toimittamiseen ryhdytään, jos sen vaatijoita on riittävästi. Laskukaava on kuntalain 105.2 §:ssä; "Luottamushenkilöiden vaali toimitetaan suhteellisenä, jos sitä vaatii läsnä olevista toimielimen jäsenistä vähintään määrä, joka saadaan jakamalla läsnä olevien lukumäärä valittavien lukumäärällä lisättynä yhdellä. Jos osamääräksi tulee murtoluku, se korotetaan lähinnä ylemmään kokonaislukuun."* Koska teillä valittavia hallituksen jäseniä on 2, ja jos läsnä on 13 valtuutettua, tulee suhteellista vaalia vaatia 5 kokouksessa läsnä olevista valtuutetuista.'

Vaalimenettely ei siten ole valittajan väittämällä tavalla ollut virheellinen eikä kunnanjohtaja ole virheellisesti, saati valittajan väittämällä tavalla tahallisesti, ohjeistanut valtuuston puheenjohtajaa.

Väitetty kunnallisen parlamentarismien ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen

Valittaja on valituksessa ja valituksen täydennyksessä esittänyt, että kunnanhallituksen puheenjohtajistoa ei voisi erottaa kunnanhallituksesta ilman, että koko toimielin erotetaan, ja toteaa, että osittainen erottaminen olisi kuntalain 34 §:n vastainen. Valittaja esittää väitteen, että kuntalain 32 §:n mukaan kunnan toimielimiä valittaessa olisi varmistettava, että ne vastaavat valtuuston poliittisia voimasuhteita. Valittaja viittaa myös sovellettuun parlamentarismiin ja tosiasiallisiin muutoksiin poliittisissa voimasuhteissa ja tätä kautta suhteellisen vaalin ehdottomaan vähemmistösuojaan edelleen viitaten KHO:2021:149 päätökseen.

Oikeuskirjallisuudessa (Harjula – Prättälä, Kuntalaki) sovelletusta parlamentarismista on todettu siten, että kuntalain 34 §:n säännöksen erottamismahdollisuutta on kutsuttu *sovelletuksi parlamentarismiksi*. Tähän liittyy valittajankin edellä viittaama KHO:2021:149 (ja samoin viittaama Helsingin HaO 1.6.2020 nro 20/0468/2, jonka KHO on ottanut käsiteltäväkseen). KHO on päätöksessään arvioinut kuntalain 32 §:ää ja todennut, että siitä ilmenee, että kunnan toimielin tulee *yleensä* valita yhdellä

kertaa. Tällä pyritään varmistamaan, että toimielinten kokoonpanossa toteutuu suhteellisuuden periaate.

KHO totesi myös, että lautakunnan jäsenmäärän kasvattamisesta johtunut lisäjäsentien valinta mahdollisti suhteellisuusperiaatteen sivuuttamisen. KHO on päätöksessään erottanut tämän sellaisista tilanteista, jossa luottamushenkilön toimikausi keskeytyy häneen liittyvistä syistä, jolloin hänen tilalleen valitaan toinen henkilö. Toimielimen jäsenmäärä pysyy tällaisessa tilanteessa ennallaan, ja tällöin menettelyn laillisuutta voidaan arvioida kuntalain 79 §:n perusteella.

Valittaja viittaa myös KHO 2013:176, jossa KHO pohti kunnallisvaalien ja valtuuston toimittamien vaalien välittömyyttä ja suhteellista vaalitapaa. KHO totesi, että kunnanvaltuusto oli voinut valita valtuuston puheenjohtajiston suhteellista vaalitapaa käyttäen. Tässä valituksen kohteena olevassa asiassa ei ole kyse suhteellisen vaalin toimittamistavasta vaan valittaja on väittänyt, että suhteellinen vaali olisi valittajan tulkinnan mukaan tullut suorittaa. Vaali on toimitettu Pelkosenniemen kunnan hallintosäännön mukaisesti, jollaisen toimintatavan kyseisessä tapauksessa myös KHO vahvistaa menettelyllisesti oikeaksi.

Valittaja viittaa korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen (KHO:1998:19) ja tähän pohjaten siihen, että luottamuspuola-asiassa korostuisi toimielimen erottamisen kollektiivisuus. Tämä mahdollisesti olikin vakiintunut käytäntö ennen uuden kuntalain säätämistä, sillä vuoden 1995 kuntalaki mahdollisti vain toimielimen erottamisen eikä puheenjohtajan tai puheenjohtajiston erottaminen ollut mahdollista. Lainsäätäjä katsoi tämän epäkohdaksi ja kuntalain uudistuksen yhteydessä lakiin lisättiin kuntalain 34.2 §. Erottuspäätöksen katsottiin koskevan koko puheenjohtajistoa, jotta uuden puheenjohtajiston valinnassa toteutuisi poliittinen suhteellisuus. Hallituksen esityksessä (HE 268/2014) tähän liittyen todetaan, että säännöksen avulla korostettaisiin toimielimen puheenjohtajiston vastuuta ja roolia toimielimen päätöksenteon toimivuuden turvaajana ja samalla se korostaa puheenjohtajan vastuuta.

Valittaja väittää, että kunnanvaltuusto olisi päätöksellään pyrkinyt paloittain muuttamaan kunnanhallituksen kokoonpanoa puheenjohtajistovaalin varjolla ja viittaa lisäksi valtuuston jälkeen pidettyyn Keskustan Pelkosenniemen kuntayhdistyksen *allekirjoittamattomaan* pöytäkirjaan, jossa kokouksen puheenjohtajana toimi valittaja ja sihteerinä tämän asiamies, ja jonka hän katsoo edelleen todistavan sitä, että parlamentaarista kokoonpanoa on olennaisesti muutettu ja vähemmistösuojaa kierretty.

Tosin kuin valittaja väittää, ei puheenjohtajiston erottaminen ole kuntalain 34 §:n vastainen, vaan siitä nimenomaan säädetään pykälän 2. momentissa edelliseen kuntalakiin poiketen. Lainsäätäjä on erikseen halunnut mahdollistaa puheenjohtajiston erottamisen samalla korostaen puheenjohtajan vastuuta. Päätös ei ole myöskään kuntalain 32 §:n vastainen, sillä uusi toimielin on valittu kuntalain 79 §:n säännösten mukaisesti (ks. kuntalain 79 §:ään liittyvä tulkinta kohdassa 'Yleistä täytäntöönpanosta'). Kunnanvaltuusto ei ole myöskään keinotekoisesti pyrkinyt muuttamaan kunnanhallituksen kokoonpanoa vaan toteuttanut sille kunta-laissa annettua mahdollisuutta erottaa kunnanhallituksen puheenjohtajisto epäluottamuksen perusteella.

Tulkinta saa tukea myös oikeuskäytännöstä: Esimerkiksi lainvoimaisessa Itä-Suomen hallinto-oikeuden tuomiossa 31.10.2023 2426/2023 on todettu, että puheenjohtajisto

voidaan erottaa sekä puheenjohtajan tehtävistä että toimielimen jäsenyydestä ilman, että kaikkia toimielimen jäseniä on tarpeen erottaa. Mainitussa tapauksessa on ollut sovellettavana eri lainsäädäntö, mutta säännös vastaa kuntalain sisältöä, ja päätöksessä asiaa on pohdittu nimenomaan kuntalain 34 § kautta.

Sillä, että valittajan puolueen sisällä on tapahtunut päätöksen jälkeen muutoksia, ei ole tässä asiassa merkitystä. Lisäksi tästä näyttönä valittaja on esittänyt Keskustan Pelkosenniemen kuntayhdistys ry:n ylimääräisen kokouksen pöytäkirjan, jossa ei ole pöytäkirjantarkastajia tai allekirjoituksia.

Lisäksi kunnanhallitus toteaa, että muodostettu uusi hallituksen kokoonpano vastaa valtuustoryhmien suhteellisuusperiaatetta.

Väitetty puutteellinen valmistelu

Valittaja esittää väitteen, että tilapäinen valiokunta olisi kohdistanut arvioinnin yksinomaan Laksoon poiketen toimivallastaan ja täten loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Valittaja viittaa myös korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen KHO:2024:89.

Valittajan väite siitä, että valiokunta olisi kohdistanut arvioinnin yksinomaan Laksoon, ja näin ollen poikennut toimivallastaan on perusteeton. Valiokunta on huomoinut sekä kuultavien että puheenjohtajien lausunnot varapuheenjohtajan toiminnasta ja loppuraportissa (ks. kunnanvaltuusto 15.6. § 45 liitteet) todennut, mm. *että 'varapuheenjohtajan toiminta on kuultavien mukaan noudattanut turvallisemman tilan periaatteita ja ollut roolinmukaista' ja 'valiokunta toteaa lisäksi, että kunnanhallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan näkemykset toistensa toiminnasta poikkeavat olennaisesti erityisesti valmisteluun osallistumisen, vuorovaikutuksen ja menettelytapojen osalta.'*

Väitteestä yhdenvertaisuuden periaatteen loukkaamisesta lienee syytä todeta, että tilapäinen valiokunta ei ole loukannut yhdenvertaisuuden periaatetta toisin kuin valittaja väittää, sillä se ei ole suoraan tai välillisesti syrjinyt puheenjohtajia näiden uskonnon, vakaumuksen, vammaisuuden, iän tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella. Samassa yhteydessä valittaja viittaa KHO päätökseen, jossa KHO on pohtinut tasapuolisen kohtelun periaatetta, jonka valittaja mahdollisesti sekoittaa yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen. Kunnanvaltuusto ei ole loukannut myöskään tasapuolisen kohtelun periaatetta, sillä kuten KHO päätöksessään toteaa, erottamisasian vireilletulon asiallisista perusteista ei ole säädetty, vaan ne on jätetty kunnanhallituksen ja valtuutettujen harkinnan varaan. Pelkosenniemen kuntakaan ei ole poikkeus asian harvinaisuuden suhteen, joten vastaaville tapauksille ei ole muodostunut vakiintunutta käytäntöä, jonka suhteen johdonmukaisuutta vastaavien tapausten suhteen voitaisiin arvioida.

Valittaja esittää väitteen, että valiokunta olisi laiminlyönyt asianosaisen kuulemisen. Tilapäinen valiokunta on 14.4.2026 § 7 päättänyt kuultavista henkilöistä, joihin puheenjohtajien varajäsenet eivät lukeudu. Valiokunta on 12.5.2026 § 25 todennut, että valittajan asiamiehensä välityksellä esitetty vaatimus varajäsenten kuulemisesta ei aiheuta toimenpiteitä. Valittaja viittaa valiokunnan puheenjohtajan kunnanvaltuuston kokouksessa 15.6.2026 lausumaan, jossa tämä toteaa, että "valiokunnan tehtävä on kohdistunut kunnanhallituksen puheenjohtajiston arviointiin ja kuuleminen on kohdistettu niihin henkilöihin, joiden toiminta on ollut arvioinnin kohteena" ja lisää "varajäsenten roolia ei ole yksittäisesti arvioitu eikä

heihin ole kohdistettu minkäänlaisia väitteitä. He eivät sillä tavalla ole asianosaisia tässä asiassa, että kuuleminen olisi aivan välttämätöntä asian ratkaisemiseksi”.

Valittajan väite, että tilapäisen valiokunnan puheenjohtaja on ilmoittanut valtuuston kokouksessa julkisesti, ettei varajäseniä tarvitse kuulla, koska nämä olisivat itse voineet pyytää lausua asiassa, on perätön. Tällaista ilmoitusta ei tallenteessa ole kuultavissa. Valittaja sekoittanee asian valituksen täydennyksessä esittämänsä, että, tilapäisen valiokunnan puheenjohtaja on sähköpostivastauksessaan varajäsen Kostamolle todennut, että varajäseniä ei tarvitse kuulla erikseen. Tämä on kiistatonta. Kuten sähköpostivastauksesta selviää, tämä oli tilapäisen valiokunnan puheenjohtajan tulkinta asiassa ja samaan lopputulokseen päätyi valiokunta, kun se päätti edellä kuvatusti, että varajäsenten kuulemiselle ei ole perusteita.

Kyse on siitä, ovatko kunnanhallituksen puheenjohtajiston varajäsenet asiassa asianomaisen asemassa. Oikeuskirjallisuudessa (Mäenpää – Hallinto-oikeus, 2023) on todettu, että asianomaisasema on suhteellisen selvä, kun kyseessä on viranomaisen päätöksenteon välitön kohde. Asianosaisasema määräytyy käsiteltävän asian ja siinä tehtävän ratkaisun oikeudellisten vaikutusten mukaisesti. Asianosaisten piirin laajuus voi siten vaihdella riippuen asian luonteesta ja siinä tehtävän päätöksen suoranaيسista oikeusvaikutuksista. Asianosaisaseman perustavat oikeusvaikutukset voivat olla välittömiä tai välillisiä. Asianosaisasemaa hallintomenettelyssä ei tavallisesti perusta vielä se, että hallintoasian ratkaisulla on tosiasiallisesti huomattavia vaikutuksia esimerkiksi henkilön asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin. Tällaiset henkilöt eivät ole asianosaisia vaan osallisia. Heidän menettelylliset oikeutensa on hallintolain 41 §:ssä määritelty lähinnä vaikuttamismahdollisuuksien varaamista koskevalla säännöksellä. Kiistatonta on, että puheenjohtajiston erottaminen välillisesti vaikuttaa myös varajäsenten asemaan, mutta pelkästään nämä välittömät vaikutukset sellaisenaan eivät tee varajäsenistä asianosaista. Heihin kohdistuvat oikeudelliset vaikutukset ovat sidonnaisia nimenomaan puheenjohtajiston luottamuksen arviointiin, eikä heidän oman toimintansa arviointiin. Tilapäinen valiokunta on katsonut, että asia tulee riittävästi selvitettyksi kuulemalla 14.4.2027 § 7 mukaisesti ryhmien puheenjohtajia, kunnanhallituksen jäseniä, valtuuston puheenjohtajistoa, kunnanjohtajaa ja tarvittaessa ulkopuolisia asiantuntijoita. Valittajan väite siitä, että tilapäinen valiokunta olisi laiminlyönyt kuulemisvelvoitettaan on edellä esitetyin perustein perusteeton.

Mikäli hallinto-oikeus katsoo, että varajäsenet olisivat olleet asianosaisasemassa ja näitä olisi tullut tässä asemassa kuulla, on syytä ottaa huomioon korkeimman hallinto-oikeuden päätös KHO 9.10.2014/3009. Kyseisessä tapauksessa KHO on todennut, että (ainakin) koko toimielintä erotettaessa olisi sekä varsinaisia jäseniä että varajäseniä tullut kuulla ja asiassa oli tapahtunut menettelyvirhe. KHO toteaa, että menettelyvirheen merkitystä harkitessa on otettava huomioon asian luonne ja asianosaisen mahdollisuus saada oma näkemyksensä esitettyä kuulemisvirheestä riippumatta. Päätöksessään KHO katsoo, että esillä olevaan asiaan liittyy poikkeuksellisia piirteitä verrattuna tavanomaiseen hallintomenettelyssä ratkaistavaan asiaan. Lautakunnan erottaminen on ensinnäkin kollektiivinen toimi, jonka kohteena ei ole yksittäinen luottamushenkilö, vaikka perusteena voikin olla yhtä tai useampaa luottamushenkilöä koskeva epäluottamus. Kysymys siitä, mitkä seikat voivat johtaa laissa tarkoitetulla tavalla valtuuston luottamuksen menettämiseen, ei ole ensisijaisesti oikeudellinen arviointikysymys, vaan poliittisen tai muun tarkoituksenmukaisuusharkinnan alaan kuuluva kysymys. Asian luonteen mukaisesti valtuustolla on tällaisessa asiassa suuri harkintavalta, jota kuitenkin rajoittavat hallintolain 6 §:n mukaiset hallinnon oikeusperiaatteet. KHO toteaa, että kun otetaan

huomioon lautakunnan jäsenen aseman edellä kuvattu luonne ja perusteet sekä se, mitä asiakirjoista ilmenee lautakunnan erottamiseen johtaneista tapahtumista, ei valtuuston päätöstä ole tässä tapauksessa syytä kumota, vaikka erotetun sosiaali- ja terveyslautakunnan jäsenten ja varajäsenten kuuleminen on ollut edellä kuvatulla tavalla puutteellista viranhaltijoiden antamien lausumien suhteen. Mikäli hallinto-oikeus katsoo, että asianosaisen kuulemisvelvoitetta on laiminlyöty, ei päätöstä kuitenkaan ole syytä tällä perusteella kumota ottaen huomioon kunnanhallituksen puheenjohtajiston ja näiden varajäsenten aseman edellä kuvattu luonne ja perusteet sekä se, mitä tilapäisen valiokunnan ja valtuuston päätökseen liittyvistä asiakirjoista ilmenee erottamiseen johtaneista tapahtumista.

Korkein hallinto-oikeus on myös päätöksessään KHO 4.7.2016/2929 ottanut kantaa kuulemisvelvoitteeseen ja sen laiminlyönnin vaikutukseen päätöksen kumoamiseen. Päätöksessä on otettu kantaa mm. siihen, että valtuuston toimivaltaan kuuluu arvioida, onko tilapäisen valiokunnan selvitystyö ja asian valmistelu ollut riittävää erottamista koskevan päätöksen tekemiseksi, sillä kysymys on toimielimen (tai sen puheenjohtajiston) luottamuksen arvioinnista ja tällaisessa asiassa valtuuston harkintavalta on suuri. Päätöksessä otetaan kantaa myös siihen, että valtuuston päätös oli syntynyt selkeällä enemmistöllä ja tämä enemmistö on katsonut, että selvitys on ollut riittävää. Tämäkin tukee edellä esitetyn lisäksi sitä, että vaikka hallinto-oikeus katsoisi asiassa tapahtuneen kuulemisvelvoitteen laiminlyönnin, ei päätöstä ole kuitenkaan syytä sen perusteella kumota.

Valittaja on valituksen täydennyksessään esittänyt yllä olevan lisäksi, että tilapäinen valiokunta olisi ensimmäisessä kokouksessaan rajannut selvityksen koskemaan yksinomaan ja kohdistetusti Laksoa. Tämä väite on perusteeton, sillä tilapäinen valiokunta on 14.4.2026 § 5 todennut, että kunnanvaltuusto on asettanut tilapäisen valiokunnan valmistelemaan asiaa kunnanhallituksen puheenjohtajiston luottamuksen arvioimiseksi ja samoin § 9 'KUULEMISILMOITUS' todennut saman asian. Myös valiokunnan asiassa saamat lausunnot osoittavat, että lausujat ovat ymmärtäneet asian koskevan puheenjohtajistoa kokonaisuudessaan.

Samassa valituksen täydennyksessä valittaja on esittänyt väitteen, että tilapäinen valiokunta ei olisi ottanut millään tavalla huomioon valittajan varapuheenjohtajaa kohtaan esittämiä väitteitä. Valiokunnan loppuraportista ilmenee, on valiokunta ottanut huomioon myös varapuheenjohtajan toimintaa koskevat väitteet ja ylipäätään arvioinut sille toimitettua materiaalia harkiten. Valittajan väitteisiin varapuheenjohtajaan liittyen valiokunta on todennut, että *'kunnanhallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan näkemykset toistensa toiminnasta poikkeavat merkittävästi. Lausunnoissa esitetyt arviot perustuvat osin kokemuksiin ja tulkintoihin, eikä niiden perusteella ole kaikilta osin mahdollista tehdä yksiselitteistä johtopäätöstä yksittäisten väitteiden paikkansapitävyydestä. Valiokunta katsoo, että esitetty ristiriita kuvastaa laajemmin yhteistyöhön ja roolien tulkintaan liittyviä haasteita kunnanhallituksen työskentelyssä.'* Valittajan väite on siten perusteeton.

Valituksen täydennyksessä valittaja väittää lisäksi, että tilapäinen valiokunta olisi sivuuttanut kunnanhallituksen antaman lausunnon kokonaan. Tämä väite on perusteeton, sillä kuten loppuraportista ilmenee, otti tilapäinen valiokunta kantaa kunnanhallituksen tälle asiassa antamaan lausuntoon.

Valittaja väittää, että tilapäisen valiokunnan jäsenen Tarja Kallion eriävä mielipide olisi salattu tai *'haudattu'* loppuraportissa. On selvää, että eriävä mielipide ei ole voinut tulla osaksi loppuraporttia, sillä Kallio on jättänyt eriävän mielipiteen

tilapäisen valiokunnan päätöksestä, jossa loppuraporttia käsiteltiin. Valittaja esittää lisäksi, että jos valtuustolle olisi esitetty tämä eriävä mielipide, olisi valtuuston päätös voinut olla toinen. Tämä eriävä mielipide on ollut liitteenä tilapäisen valiokunnan päätöksen lisäksi myös kunnanvaltuuston päätöksessä 15.6.2026 § 45. Valtuutetuilla on siten ollut mahdollisuus ottaa tämä huomioon päätöstä tehdessään. Valittajan väite eriävän mielipiteen salaamisesta tai hautaamisesta on siten perusteeton.

Valittaja väittää, että tilapäinen valiokunta olisi rikkonut hallintolain 31 §:n mukaista selvittämismääräyksiään. Valiokunta on edellä esitetyn mukaisesti selvittänyt asiaa riittävästi ja asianmukaisesti hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Valiokunta on päätöksissään ja loppuraportissaan (ks. kunnanvaltuusto 15.6. § 45 liitteet) selkeästi tuonut ilmi millaiseen selvitykseen sen päätösesitys valtuustolle on perustunut. Tilapäisen valiokunnan toteuttama kuulemisprosessi on ollut huolellinen, ja kunnanhallituksen puheenjohtaja on asiaa selvittäessään saanut hyvin läpinäkyvästi tiedokseen, miten eri tahot ovat arvioineet hänen toimintaansa ja häneen koettua luottamusta. Tilapäinen valiokunta on hallintolain 31 §:n mukaisesti huolehtinut asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä. Valittajan väite selvittämismääräyksiensä rikkomisen osalta on siten perusteeton.

Yleisesti voidaan vielä todeta, että valtuusto on katsonut valmistelun olleen riittävää ja selkeällä enemmistöllä (9-4) tehnyt päätöksen puheenjohtajiston erottamisesta.

Väitetty päätöksen sisällöllinen lainvastaisuus

Valittaja väittää, että tilapäinen valiokunta olisi laiminlyönyt hallintolain 45 §:n mukaista perusteluvelvollisuuttaan viitaten erityisesti siihen, että päätöksessä ei olisi riittävässä määrin yksilöity epäluottamuksen syitä. Valittaja esittää myös väitteen, että menettelyssä olisi loukattu hallintolain 6 §:n oikeusperiaatteita erityisesti tasapuolisuuden, puolueettomuuden ja suhteellisuusperiaatteen osalta. Valituksen täydennyksessä valittaja väittää, että päätöksen perustelut eivät täyttäisi hallintolain vaatimuksia.

Oikeuskirjallisuudessa (Harjula – Prättälä, Kuntalaki) kuntalain 34 §:n osalta on todettu, että erottaminen voi perustua poliittiseen harkintaan, minkä vuoksi laissa ei ole säädetty erottamisperusteita. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään (KHO:2024:89, myös KHO 9.10.2014/3009 ja KHO 4.7.2016/2929) todennut, että valtuustolla on laaja harkintavalta arvioidessaan luottamuksen menettämistä ja kyseessä on ensisijaisesti poliittisen ja muun tarkoituksenmukaisuusharkinnan alaan kuuluvasta päätöksenteosta. KHO:n mukaan tätä harkintavaltaa rajoittavat kuitenkin hallintolain 6 §:n mukaiset hallinnon yleiset oikeusperiaatteet, mutta tältäkin osin valtuuston päätösvaltaan liittyy poikkeuksellisia piirteitä verrattuna tavanomaiseen hallintomenettelyssä ratkaistavaan asiaan.

Tilapäinen valiokunta on perustellut syitä luottamuksen menettämiselle yksityiskohtaisesti loppuraportissaan (ks. kunnanvaltuusto 15.6. § 45 liitteet). Päätösesitystä valiokunta on perustellut yksityiskohtaisesti saamaansa selvitykseen pohjautuen ja loppuarviossaan todennut, että *'esiin tulleet yhteistyöhön, vuorovaikutukseen ja roolien selkeyteen liittyvät haasteet ovat kokonaisuutena arvioiden johtaneet tilanteeseen, jossa luottamuksen edellytykset kunnanhallituksen puheenjohtajan tehtävän hoitamiseen ovat olennaisesti heikentyneet'*.

Luottamuspulan arviointi on poliittista, ja kunnanvaltuuston enemmistö on yhtynyt

tilapäisen valiokunnan pohjaesitykseen. Kunnanvaltuusto on perustellut päätöksensä luottamuspulasta hallintolain edellyttämällä tavalla, ja päätöksestä ilmenee, että hallituksen puheenjohtaja ei ole nauttinut valtuuston enemmistön poliittista luottamusta. Kuten edellä olevasta asian selvityksestä ilmenee, kunnanvaltuusto ei ole myöskään toiminut vastoin tarkoitussidonnaisuuden periaatetta ja siten ylittänyt harkintavaltaansa vaan se on toiminut kuntalain 34 §:n oikeuttamalla tavalla harkitessaan epäluottamuksen menettämisen syitä ja tästä aiheutuvia seurauksia. Kunnanvaltuusto ei ole myöskään toiminut vastoin objektiviteetti- tai suhteellisuusperiaatetta.

Väite esteellisyysvirheestä tilapäisessä valiokunnassa

Valittaja esittää väitteen, että tilapäisen valiokunnan jäsen Karnaattu olisi asiassa esteellinen, sillä perusteella, että tämä on antanut asiassa tilapäisen valiokunnan pyynnöstä oman lausunnon, ja on tämän jälkeen osallistunut valiokunnan työskentelyyn.

Ensimmäiseksi on syytä todeta, että vastaavalla tavalla tilapäisen valiokunnan varapuheenjohtaja Tarja Kallio on antanut lausunnon tilapäiselle valiokunnalle, mutta jostain syystä häntä ei koeta asiassa esteelliseksi.

Valittaja viitanee väitteellään siihen, että Karnaattu olisi esteellinen siitä syystä, että tämä on osallistunut asian käsittelyyn ns. kahdessa instanssissa. Oikeuskirjallisuudessa (Kuusikko, Esteellisyys hallinnossa, 2018) todetaan, että monivaiheinen osallistuminen hallintoasian käsittelyyn ei ole siis yleissäännön mukaan esteellisyysperuste, vaan esteellisyyden syntyminen edellyttää erityisiä syitä. Hallituksen esityksen (HE 78/2000) mukaan ”Kunnallisen päätöksenteon mahdollistamiseksi esteellisyyssääntely ei koske myöskään niin sanottua toisen asteen jääviä. Sen vuoksi kunnan luottamushenkilö voi ottaa osaa saman asian käsittelyyn kunnan eri toimielimissä asian eri vaiheissa. Tällöin kuitenkin edellytetään, että henkilö osallistuu käsittelyyn kaikissa vaiheissa nimenomaan luottamushenkilönä. Kuntalain esteellisyysperusteiden mukaan on kiellettyä osallistua saman asian käsittelyyn eri ominaisuuksissa, esimerkiksi toimielimessä viranhaltijana (esittelijä) ja kunnanhallituksessa luottamushenkilönä.” On lisäksi syytä todeta, että pelkkä valittajan väite esteellisyydestä ei perusta esteellisyyttä yleislausekkeen perusteella, vaan luottamuksen vaarantumiselle on oltava erityinen syy. Valittajan väittämä ”*roolien sekoittuminen*” on hyvin yleisluontoinen toteamus tämän tulkitsemasta epäluottamuksesta Karnaattua kohtaan, eikä valittaja jostain syystä epäile Kallion kohdalla vastaavaa roolien sekoittumista. Edellä esitetyn perusteella valittajan väite Karnaatun esteellisyydestä on perusteeton.

Valituksen täydennyksessä valittaja väittää, että Karnaattu olisi asiassa intressijäävyyden perusteella esteellinen. Valittaja väittää, että Karnaattu on pyrkinyt saamaan ja saanut menettelystä suoraa poliittista ja toimielinkohtaista hyötyä kunnanhallituksen kokoonpanon muuttuessa hänen omaksi edukseen.

Hallinto-oikeus on pyytänyt varaamaan Karnaatulle tilaisuuden antaa selitys valituksessa esitetyn esteellisyyttä koskevasta valitusperusteesta, johon kunnanhallitus viittaa valittajan tätä koskevan väitteen osalta.

Väite johtavien viranhaltijoiden esteellisyydestä

Valittaja esittää väitteen, että vt. kunnanjohtaja, elinvoimajohtaja ja talous- ja hallintopäällikkö olisivat esteellisinä valmistelleet kunnanhallituksen lausuntoa tilapäiselle valiokunnalle. Valittaja myös toteaa, että tämä valittajan mielestä laitton viranhaltijavalmistelu saatiin ennakolta torjuttua eikä lausunto edennyt kunnanhallituksen käsittelyyn vaan lausunnon laati Lakson varajäsen Kostamo, joka tuli lopulta kunnanhallituksen lausunnoksi äänin 3-3 puheenjohtajan äänen ratkaistessa asian.

Hallintolain 29.2 §:n mukaan virkamies ratkaisee itse kysymyksen esteellisyydestään. Voidaan katsoa, että virkamiehellä on myös velvollisuus arvioida mahdollista omaa esteellisyyttään ja ottaa se asianmukaisesti huomioon asian käsittelyssä.

Oikeuskirjallisuudessa (Kuusikko, Esteellisyys hallinnossa, 2018) yleislausekkeeseen perustuvasta jääviydestä (luottamus hänen puolueettomuuteensa erityisestä syystä vaarantuu) todetaan, että tällaisen syyn on oltava ulkopuolisen havaittavissa ja sen puolueettomuutta vaarantavan vaikutuksen tulee olla suunnilleen saman asteinen kuin erikseen määritellyissä esteellisyysperusteissa. Yleislauseke perustuu kiinteään sidonnaisuuteen päätöksenteon kohteena olevaan asianosaiseen tai käsiteltävään asiaan. Samassa teoksessa todetaan, että *"pelkästään ulkopuolisen henkilön epäluottamus virkamieheen tai viranomaisen toimintaan ei vielä perusta esteellisyyttä tällä yleisperusteella, vaan luottamuksen vaarantumiselle on oltava erityinen syy."* Tällaisiksi syitä voi olla esimerkiksi virkamiehelle erityisen merkityksellinen ja kiinteä ystävyys-, yhteistyö- tai kiistasuhde asianosaiseen. Hallintomenettelylain esitöissä todettiin, että se, milloin virkamiehen ja asianosaisen välillä on virkamiehen puolueettomuuden vaarantava suhde, on ratkaistava vain yhteiskunnassa vallitsevien käsitysten ja yleisen elämäkokemuksen pohjalta. Tapauskohtaisesti arvioitavaksi jäävät edelleen ne tilanteet, joissa virkamies on niin sanotusti asianosaisen vastapuoli tai julkinen vihamies, samoin kuin ne tilanteet, joissa virkamiehen ja asianosaisen välillä vallitsee kiinteä ystävyys- tai yhtiökumppanuus. Julkisen vihamiessuhteen tulee olla lähtökohtaisesti niin ulkopuolisen henkilön kuin asianomaisten havaittavissa.

Valittajan asiamies Torvinen, lähetti sähköpostin 20.5.2026 (liite 1) valittajan (tuolloin kunnanhallituksen puheenjohtaja) puolesta johtaville viranhaltijoille, jossa tämä vaati asian (lausunto tilapäiselle valiokunnalle) vetämistä pois esityslistalta. Tätä aikaisemmin vt. kunnanjohtaja oli keskustellut lausuntoon liittyen valittajan kanssa, todeten, että elinvoimajohtaja valmistelee lausuntoa ja siihen liittyvää pykälää. Vt. kunnanjohtaja ei osallistunut lausunnon tai siihen liittyvän pykälän valmisteluun muuten, kuin todeten sen olevan esityslistalla ja liittäen keskusteluun lausuntoon liittyvien liitteiden osalta elinvoimajohtajan ja tilapäisen valiokunnan puheenjohtajan (liite 2). Asian valmisti elinvoimajohtaja, jonka valmistelemaa lausuntoa ja päätöspykälää valittaja ei hyväksynyt kunnanhallituksen kokouksen 25.5.2026 esityslistalle. Tätä hän perusteli myöhemmin lähettämässä sähköpostissaan mm. siten, että hänen tulkintansa mukaan *'Pelkosenniemen kunnan koko virkaorganisaatio ja johtoryhmä ovat hallintolain (434/2003) 27–28 §:n ja kuntalain 97 §:n mukaisesti esteellisiä (jäävejä) toimimaan esittelijöinä, valmistelijoina tai sisällön arvioijina Tilapäisen valiokunnan asiassa'* (liite 3).

Elinvoimajohtaja valmisti asiaa uudelleen kunnanhallituksen kokoukseen 8.6.2026. Valittaja totesi elinvoimajohtajalleen lähettämässä sähköpostissa, että hän ei laillisuusvalvontavelvollisuutensa (kuntalaki 39 §) nojalla *'hyväksy elinvoimajohtaja Sari Niemen valmisteleman lausuman ottamista kunnanhallituksen kokouksen esityslistalle, enkä anna liittää kyseistä lausumaa kokousmateriaaleihin'*

(liite 4). Elinvoimajohtaja oli todennut, että ei katso olevansa asiassa (edelleenkin) esteellinen. Valittaja lähetti vt. kunnanjohtajalle 4.6.2026 sähköpostin, jossa hän vaati muutoksia elinvoimajohtajan päätösesitykseen sekä totesi hyväksyvänsä pykälän esityslistalle siten, että oheismateriaalina on ainoastaan tilapäisen valiokunnan lausuntopyyntö (liite 5).

Vastoin valittajan väittämää, vt. kunnanjohtaja ei ole osallistunut kunnanhallituksen tilapäiselle valiokunnalle antaman lausunnon tai päätöspykälän valmisteluun, johon liittyvä pykälä tuli lopulta kunnanhallituksen käsiteltäväksi 8.6.2026 § 200. Asiaa on edellä selostetun perusteella valmistellut elinvoimajohtaja, joka on todennut, että ei ole asiassa esteellinen. Valittaja on kuitenkin pitänyt koko virkaorganisaatiota asiassa esteellisenä ja on tällä perusteella ensin jättänyt elinvoimajohtajan valmistelevan lausunnon sisältävän pykälän hyväksymättä kunnanhallituksen kokouksen 25.5.2026 esityslistalle ja tämän jälkeen todennut hyväksyvänsä pykälän esityslistalle ainoastaan siinä tapauksessa, että se ei sisällä elinvoimajohtajan valmistelevaa lausuntoa.

Kuntalain 35.3 §:n mukaan tilapäisen valiokunnan on hankittava lausunto kunnanhallitukselta ja viranhaltijoiden tehtävänä on valmistella asiat kunnanhallitukselle. Valittaja on väittänyt, että koko virkaorganisaatio olisi esteellinen valmistelevaan lausuntoa ja on tähän vedoten estänyt sen, että viranhaltijoiden valmisteleva lausunto olisi tullut esityslistalle. Viranhaltijat ovat kokeneet, että heillä ei ole ollut muuta mahdollisuutta kuin toimia valittajan vaatimusten mukaan, jotta asia (tilapäisen valiokunnan lausunto, joka sen on hankittava kunnanhallitukselta) ylipäänsä saadaan esityslistalle.

Valittaja väittää, että esteellisyyden perusteena on se, että he olisivat suoraan osallisina tutkittavassa konfliktissa ja tämän johdosta heidän puolueettomuuteensa on perustellusti kyseenalaistettu. Valittaja esittää myös, että todisteet osoittaisivat kunnanjohtajan valmistelevaa painostusta valittajaa (ja erotettua) kohtaan. Kunnanhallitus ei tunnista valittajan väittämän konfliktin olemassaoloa tai kunnanjohtajan valmistelevaa painostusta, vaan tämä tulkinta on valittajan. Pelkkä valittajan esittämä epäluottamus viranhaltijoita kohtaan ei tee heistä esteellisiä eikä valittaja ole esittänyt luottamuksen vaarantumiselle erityistä syytä vaan viitannut yleistasolla tulkitsemaansa konfliktiin.

Valittaja väittää, että tilapäisen valiokunnan puheenjohtaja olisi osallistunut aktiivisesti kunnanhallituksen lausunnon valmisteluun liittyvään viestintään viittaamalla vain toimitettuun viestintäaineistoon. On epäselvää, mikä aineisto valittajan tulkinnan mukaan tällaista ilmentää.

Valittaja viittaa myös kunnanhallituksen päätökseen 22.6.2026 § 233, jossa kunnanhallitus on päättänyt vaatia valittajalta kuntalain 85 §:n mukaista selitystä talven ja kevään aikaisiin tapahtumiin liittyen. Valittaja väittää, että tämäkin osoittaisi vt. kunnanjohtajan esteellisyyttä lausunnon valmisteluun liittyen. Kuten edellä todettua, vt. kunnanjohtaja ei ole osallistunut lausunnon ja tähän liittyvän pykälän valmisteluun, joten väite vt. kunnanjohtajan esteellisyydestä asian valmistelussa on perusteeton.

Valittaja on esittänyt myös väitteen talous- ja hallintopäällikön esteellisyydestä. Talous- ja hallintopäällikkö on toiminut tilapäisen valiokunnan sihteerinä eikä ole näin ollen osallistunut asian valmisteluun. Väite on siten perusteeton.

Kunnanhallitus toteaa lisäksi, että valittaja on esittänyt useita perusteettomia väitteitä viranhaltijoiden ja Karnaatun esteellisyyteen liittyen, mutta ei ole millään tavalla pohtinut tai tuonut esiin mahdollista omaa esteellisyyttään asiassa. Kunnanhallitus katsoo, että puheenjohtajan olisi tullut mahdollisesti oma-aloitteisesti jättäytyä sivuun asian valmistelusta, sillä tilapäinen valiokunta käsitteli nimenomaan hänen (ja varapuheenjohtajan) luottamusta.

Lopuksi kunnanhallitus haluaa todeta, että myös Kuntaliitto on vastauksessaan kunnalle todennut, että pelkästään se seikka, että kunnanjohtaja tai hallituksen jäsen olisi lausunut asiassa tai ollut tilapäisen valiokunnan kuultavana, ei tee hänestä esteellistä asian käsittelyssä. Kuntaliitto toteaa myös, että jos asian luonteeseen kuuluisi erityispiirteitä liittyen kunnanjohtajan ja puheenjohtajiston suhteeseen, eli epäluottamusepäilyyn liittyisi tässä suhteessa henkilökohtaisia ulottuvuuksia, voisi esteellisyys mahdollisesti syntyä yleislausekkeen perusteella. Mitään esteellisyyttä aiheuttavaa henkilökohtaista ulottuvuutta asiassa ei ole ainakaan kunnanhallituksen tulkinnan mukaan, vaan valittajan väitteet ovat täysin perusteettomia ja totuudenvastaisia.

Väite valmisteluasiakirjojen salaamisesta

Valittaja esittää väitteen, että kunta olisi myöntänyt, että viranhaltijoiden välillä olisi asiaan liittyvää sähköpostiviestintää.

Valittaja viittaa väitteessään siihen, että kunta olisi salannut valmisteluasiakirjoja. Kunnanjohtaja on tehnyt viranhaltijapäätöksen (8.6.2026 § 4), jossa tämä on todennut, että tietopyynnön kohteena olevia asiakirjoja ei ole. Kunnanjohtaja on myöntänyt, että viranhaltijoiden välillä on asiaan liittyen lähetetty sähköposteja, mutta nämä eivät ole asiakirjoja tai sisältönsä puolesta sellaisia, jotka olisi tullut liittää arkistoon ja siten julkisuuslain alaisia asiakirjoja, eikä niiden salaamisesta ole tehty päätöstä, koska sellaiselle ei ole ollut perusteita. Valittaja on tehnyt tästä asiasta hallintovalituksen, joka on parhaillaan hallinto-oikeuden käsittelyssä (Dnro 1077/2026) ja tämä aineisto on toimitettu hallinto-oikeudelle annetun lausunnon yhteydessä. Valittajan esittämä väite asiakirjojen salaamisesta on perusteeton.

Valituksen täydennyksessä valittaja esittää vaatimuksen, että hallinto-oikeus velvoittaa Pelkosenniemen kunnan luovuttamaan sähköposti- ja Whatsapp viestiliikenteen ajalta 8.4.-15.6.2026 tilapäisen valiokunnan puheenjohtajan, talous- ja hallintopäällikön, elinvoimajohtajan ja vt. kunnanjohtajan välillä. Pyyntö on ensinnäkin muuten kuin ajallisesti yksilöimätön. Toiseksi viranomaisen asiakirjoja tai sisältönsä puolesta arkistoitavaa, ja siten julkisuuslain alaista materiaalia ei välitetä whatsappin välityksellä. Pelkosenniemen kunta on lisäksi toimittanut hallinto-oikeudelle asiaan liittyvät asiakirjat (sähköpostit) edellä mainittuun tietopyyntöön liittyvän lausunnon yhteydessä.

Valittaja esittää myös väitteen, että vt. kunnanjohtaja olisi päätöksellään (sitä yksilöimättä) asettunut *laittomaan salauslinjaan*. Väite on perusteeton, sillä vt. kunnanjohtaja ei ole tehnyt päätöstä asiakirjojen salaamisesta.

Väite tahallisuudesta ja järjestelmällisyydestä

Valittaja esittää, että viranhaltijat (erit. vt. kunnanjohtaja) olisivat *'pohjustaneet omaa asemaansa'*, antaneet *'tietoisesti virheellisiä ohjeita'* tai muuten *'järjestelmällisesti ja tarkoituksellisesti murentaneet vähemmistösuojaa'*. Nämä väitteet ovat täysin

perusteettomia, sillä jo kuten edellä todettu, vt. kunnanjohtaja ei ole antanut virheellistä ohjeistusta valtuuston puheenjohtajalle suhteellisen vaalitavan laskemiseen liittyen. Elinvoimajohtaja ei ole myöskään ollut esteellinen valmistelevaan kunnanhallituksen lausuntoa tilapäiselle valiokunnalle, kuten edellä on esitetty.

Valittaja esittää myös väitteen, että viranhaltijat yhdessä tilapäisen valiokunnan puheenjohtajan kanssa olisivat ohjailleet menettelyä ennalta päätettyyn poliittiseen lopputulokseen. Myös tämä väite on täysin perusteeton. Niin tilapäinen valiokunta kuin viranhaltijatkin valmistelevat asioita virkavastuulla. Tilapäinen valiokunta on kuntalain mukaan valmistellut asian valtuuston päätettäväksi, joka on valiokunnan raportin pohjalta päättänyt asiasta.

Oikeudenkäyntikulut

Kunnanhallitus vaatii, että valittaja veloitetaan korvaamaan täysimääräisesti kunnanhallituksen oikeudenkäynti- ja asianosaiskulut alain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 95 §:n perusteella.

Valittajan valitus sisältää useita virheellisiä tosiasiaväittämiä, joiden hänen täytyy tietää olevan totuudenvastaisia ja/tai perättömiä. Valittajan tosiseikoista esittämä selvitys antaa kokonaisuutena arvioiden olennaisesti virheellisen kuvan asiasta. Valittajan on siten esittänyt ilmeisen perusteettoman vaatimuksen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Kirjallinen selvitys

1. Valittajan asiamiehen Torvisen lähettämä sähköposti johtaville viranhaltijoille
Teema: esteellisyysväite, asian vetäminen pois kh. esityslistalta
2. Vt. kunnanjohtajan sähköposti valittajalle
Teema: vt. kunnanjohtajan rooli valmistelussa
3. Valittajan sähköposti elinvoimajohtajalle ja vt. kunnanjohtajalle
Teema: esteellisyysväite
4. Valittajan sähköposti elinvoimajohtajalle
Teema: esteellisyysväite
5. Valittajan sähköposti vt. kunnanjohtajalle
Teema: elinvoimajohtajan valmistelevan kunnanhallituksen lausunnon pois jättäminen esityslistalta
6. Tilapäisen valiokunnan kokousten pöytäkirjat
7. Kunnanvaltuuston päätös 8.4.2026 § 18
8. Kunnanvaltuuston päätös 15.6.2026 § 45
9. Kunnanhallituksen päätös 2.3.2026 § 83
10. Kunnanhallituksen päätös 8.6.2026 § 200
11. Heidi Karnaatun selvitys esteellisyyttä koskevaan väitteeseen
12. Suomen Kuntaliitto ry: Luottamushenkilön erottaminen epäluottamuksen perusteella, Helsinki 2021

Liitteet

Kirjallinen selvitys eli liitteet 1-12

